

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Teritoriální studia

Bakalářská práce

2023

Amanda Baxová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Teritoriální studia

Reakce Velké Británie na kyperskou krizi v roce 1974

Bakalářská práce

Autor práce: Amanda Baxová

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.5.2023

Amanda Baxová

Bibliografický záznam

BAXOVÁ, Amanda. *Reakce Velké Británie na kyperskou krizi v roce 1974*. Praha, 2023. 41 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Teritoriální studia. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rozsah práce: 62 497 znaků s mezerami

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje reakci Velké Británie na kyperskou krizi v roce 1974. Práce podle modelu racionálního aktéra rozhodování v zahraničně-politických otázkách zkoumá, proč se Velká Británie rozhodla v roce 1974 na Kypru vojensky neinterventovat. Teoretická část práce nastiňuje kyperský konflikt v roce 1974 a popisuje, jakým způsobem v něm figurovala Velká Británie. Praktická část práce analyzuje britské jednání na Kypru, konkrétně se věnuje alternativě vojenské intervence. Cílem práce je zjistit, co vedlo britskou vládu k rozhodnutí vojensky neinterventovat na Kypru a zda se podle zvolené metodologie rozhodla správně.

Abstract

This bachelor's thesis is concerned with the reaction of Great Britain to the Cyprus crisis in 1974. Using the rational actor model of foreign policy decision-making, the thesis examines why the Great Britain decided not to intervene militarily in Cyprus in 1974. The theoretical part of the thesis outlines the 1974 Cyprus conflict and describes the ways in which the UK played a role in it. The practical part of the thesis analyses British actions in Cyprus, specifically focusing on the alternative of military intervention. The aim of the thesis is to determine what led the British government to decide not to intervene militarily in Cyprus and whether, according to the chosen methodology, they made the right decision.

Klíčová slova

Kypr, Velká Británie, turecká invaze, James Callaghan, vojenská intervence, garanční smlouva

Keywords

Cyprus, Great Britain, Turkish invasion, James Callaghan, military intervention, The Treaty of Guarantee

Title

Great Britain's response to the 1974 Cyprus crisis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Janu Váškovi, Ph.D. za cenné rady a skvělou komunikaci. Ráda bych také poděkovala všem, kteří se podíleli na korektuře a stylistické úpravě textu.

Obsah

Úvod	2
Metodologie a cíl práce	3
1. Identifikace problému	6
1.1. Historie kyperského konfliktu do roku 1974	6
1.2. Předzvěst událostí na Kypru v roce 1974	7
1.3. Události na Kypru v roce 1974	8
1.4. Důsledky událostí roku 1974 pro Kypr	10
1.5. Role Velké Británie a mezinárodní situace na Kypru v roce 1974	10
2. Identifikace cílů	12
2.1. Spolupráce Jamese Callaghana a Henryho Kissingera	12
2.2. Australský telegram	13
2.3. Shrnutí cílů Velké Británie	14
3. Identifikace a analýza alternativy	15
3.1. Britská vojenská intervence	15
3.2. Střety mezi Tureckem a Velkou Británií	16
3.3. Role Henryho Kissingera	18
3.4. Zhodnocení alternativy	19
4. Zvolené řešení	21
4.1. Otázka účinnosti	21
4.2. Hrozba války	21
4.3. Americká podpora	22
4.4. Konečné rozhodnutí	23
5. Vyhodnocování	25
5.1. Pohled Jamese Callaghana	25
5.2. Debata v britském parlamentu v roce 1976	28
5.3. Pohled britského tisku	29
5.4. Konspirační teorie	30
5.5. Shrnutí	32
Závěr	33
Summary	35
Bibliografie	38

Úvod

V roce 1974 došlo k turecké invazi na Kypr, která rozdělila ostrov na dvě části do současné podoby a vytvořila Severní Kypr uznaný pouze Tureckem. Historie Kypru a kyperského konfliktu je velmi spletitá a hraje v ní roli více mezinárodních aktérů. Jedním z nich je Velká Británie, která má na Kypr historické vazby. Ostrov je bývalou britskou kolonií a dodnes jsou na něm dokonce umístěny britské vojenské základny.

V roce 1960, kdy Kypr získal nezávislost, se Velká Británie, společně s Tureckem a Řeckem, zavázala k ochraně nezávislosti Kypru garanční smlouvou. Ve chvíli, kdy došlo k řeckému puči a následně turecké invazi, měla Velká Británie díky této smlouvě právo vojensky intervenovat, které však nevyužila. Práce se věnuje právě tomuto britskému rozhodnutí řešit situaci bez vojenské intervence pouze diplomatickou cestou. Za zvolené řešení byla Velká Británie často kritizována, dokonce vzniklo několik konspiračních teorií, které se snaží toto britské jednání vysvětlit. Cílem práce je zjistit, proč se britská vláda rozhodla vojensky neintervenovat na Kypru a jaké důvody ji k tomuto rozhodnutí vedly. Podle zvolené metodologie se práce snaží dokázat, že Velká Británie zvolila správnou alternativu řešení konfliktu.

Přestože situace na Kypru je v současné době klidná a nejedná se o aktivní vojenský konflikt mezi Kyperskými Řeky a Turky, spory mezi nimi stále přetrvávají. Obě komunity stále pociťují sdílené trauma z nuceného přesídlování, ztráty domovů a svých blízkých z roku 1974. Hranice obou částí Kypru byly do roku 2003 zavřené a ani jedna z komunit je nesměla překročit bez povolení. Otázka rozděleného Kypru byla i předmětem diskusí při vstupu Kypru do Evropské Unie a je diskutována i v souvislosti s možným vstupem Turecka.

Konflikt na Kypru bývá často vnímán zkresleně, vina bývá připisována pouze Turecku, ale málokdo si uvědomuje, jaké události turecké invazi předcházely a jaký byl v roce 1974 mezinárodní politický kontext. Celý konflikt se odehrával mezi dvěma státy NATO v době studené války a byl pro Velkou Británii a Spojené státy americké značně nepříjemný.

Literatura na téma kyperského konfliktu je názorově velmi rozmanitá a často hraje roli národnost autora. Kontroverzní pohledy tureckých a řeckých akademiků nejsou v práci zohledněny kvůli jazykové bariéře a také proto, že se práce věnuje výhradně britskému pohledu na konflikt.

Bakalářská práce čerpá ve velké míře z digitalizovaného obsahu „The National Archives“ a „Documents on British policy overseas“, ve kterých byly zveřejněny telegramy a rozhovory klíčových politiků k tématu Kypru v roce 1974. Důležitým zdrojem práce jsou memoáry Jamese Callaghana s názvem „Time and Chance“, ve kterých tehdejší britský ministr zahraničí popisuje kyperský konflikt ze svého pohledu. Okrajově práce čerpá také z memoárů Henryho Kissingera s názvem „Bouřlivé roky“.

Po odtajnění archivních materiálů Velké Británie a Spojených států amerických se někteří akademici začali roli Velké Británie v konfliktu více věnovat. Jedním z nich je historik Jan Asmussen působící na Univerzitě v Kielu, který ve svém díle „Cyprus at war“, popisuje podrobný vývoj událostí na Kypru v roce 1974. Jeho dílo se stalo jedním z hlavních sekundárních zdrojů bakalářské práce. Ve svém odborném článku s názvem „Conspiracy Theories and Cypriot History: The Comfort of Commonly Perceived Enemies“ se Asmussen věnuje rozboru konspiračních teorií britského jednání na Kypru a vysvětluje, proč tyto teorie vznikly. Přímo alternativou britské vojenské intervence na Kypru se zabývá George Kazamias ve svém díle „From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974“. Podobnému tématu se také věnuje John Edward Burke, který ve své knize „Britain and the Cyprus Crisis of 1974: Conflict, Colonialism and the Politics of Remembrance“ zkoumá, jakým způsobem vnímá komunita Kyperských Řeků britské jednání v průběhu kyperské krize.

Z českých autorů se otázkou Kypru zabývá Jan Koura ve svém díle „Rozdělený ostrov: Studená válka a kyperská otázka v letech 1960–1974“. Jeho dílo představuje kyperský konflikt v kontextu studené války z pohledu Spojených států amerických a roli Velké Británie zmiňuje spíše okrajově.

Britskému jednání na Kypru se také hojně věnoval britský tisk. Bakalářská práce čerpá především ze článku deníku „The Times“ s názvem „The shadow of the colonels“ který dokonce James Callaghan zmiňuje ve svých memoárech. Další britské deníky, které se tématu věnovaly, jsou například „The Guardian“, „The Financial Times“ a „Daily Express“.

Metodologie a cíl práce

Ke zpracování své bakalářské práce jsem zvolila metodu na základě Foreign policy analysis (FPA), tedy analýzu zahraniční politiky. V rámci této metody existuje několik

modelů, které popisují, jakým způsobem dochází k rozhodnutí aktérů v zahraničně-politických otázkách. Jedním z těchto modelů je takzvaný „model racionálního aktéra“, který jsem se rozhodla použít při zpracování své práce. Tento model jsem zvolila, protože je založen na předpokladech racionální volby, je hojně akademicky využíván a představuje tak pro moji práci nejvíce relevantní způsob, jak zkoumat zahraniční politiku.¹

Dle Grahama T. Allisona je teorie modelu racionálního aktéra založena na principu takzvaného racionálního rozhodování, při kterém racionální tvůrce rozhodnutí volí alternativu, která poskytuje výsledek, který je nejvíce preferován². Podle Jacka T. Levyho tato teorie předpokládá, že ten, kdo rozhoduje dané politické rozhodnutí, se snaží maximalizovat očekávaný užitek při volbě mezi rizikovými možnostmi tak, že zváží užitek jednotlivých výsledků podle jejich pravděpodobnosti a zvolí možnost s vyšším váženým součtem.³ Práce je pouze založena na této metodě a nepracuje s pravděpodobností a váženým součtem. Greg Cashman v rámci této metody rozděluje postup tvůrce politického rozhodnutí na 8 následujících kroků.

1. Identifikace problému
2. Identifikace a seřazení cílů
3. Shromáždění informací
4. Identifikace alternativ
5. Analýza alternativy zvážením nákladů a přínosů každé alternativy a pravděpodobností spojených s úspěchem.
6. Zvolení přístupu, který maximalizuje šanci na výběr nejlepší alternativy
7. Provedení rozhodnutí
8. Monitorování a vyhodnocování⁴

Osm bodů, které popisují, jakým způsobem se aktér rozhoduje, představují strukturu práce a její rozčlenění do kapitol. První dvě kapitoly spadají do teoretického rámce práce. První

---

¹ Alex Mintz a Amnon Sofrin, „Decision Making Theories in Foreign Policy Analysis“, *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (26.10.2017): 1–2, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.405> (staženo 23.1.2023).

² Graham T. Allison, *Essence of decision: Explaining the Cuban Missile Crisis* (Boston: Little, Brown, 1971), 30.

³ Jack S. Levy, „An introduction to prospect Theory“, *Political Psychology Vol 13*, no. 2, (červen 1992): 172–173, <https://www-jstor-org.iepnomade-1.grenet.fr/stable/i292683> (25.1.2023).

⁴ Greg Cashman, *What causes war? An introduction to theories of international conflict* (New York: Lexington Books, 1993), 77–78.

kapitola „Identifikace problému“ se věnuje stručné historii kyperského konfliktu a roli Velké Británie. Druhá kapitola „Identifikace a seřazení cílů“ se zaměřuje na dostupné informace týkající se britských cílů v rámci situace na Kypru v roce 1974. Bod číslo 3 „Shromáždění informací“ je jako samostatná kapitola v práci vynechán, neboť první dvě kapitoly poskytují dostatek informací k praktické části práce.

Třetí a čtvrtá kapitola následně shrnují body 4 až 7 a představují praktickou část práce, tedy analýzu britského rozhodnutí. Práce se v rámci identifikace alternativ soustředí pouze na otázku britské vojenské intervence a představuje tedy dvě alternativy. První alternativa britské vlády byla přímá vojenská intervence s cílem zabránit turecké invazi a ochránit nezávislost Kypru. Druhá alternativa byla vyřešit situaci na Kypru bez vojenské intervence, tedy pouze diplomatickými prostředky, se stejným cílem jako alternativa předchozí. Třetí kapitola analyzuje britskou alternativu vojenské intervence a čtvrtá kapitola vysvětluje, jaké důvody vedly britskou vládu k rozhodnutí vojensky neintervenoovat.

Poslední kapitola „Vyhodnocování“ popisuje různé přístupy a postoje ke zvolenému britskému rozhodnutí vojensky neintervenoovat. Zaměřuje se především na názor Jamese Callaghana, ale věnuje se i britskému tisku a konspiračním teoriím. Představuje i názory, které preferují první alternativu, tedy britskou vojenskou intervenci, a kritizují Velkou Británii za její jednání v roce 1974.

Práce v závěru odpovídá na otázky, proč se Velká Británie v roce 1974 rozhodla vojensky neintervenoovat, a proč neprovedla vojenskou intervenci společně se Spojenými státy americkými. Odpovědi na tyto otázky jsou vyvozeny z analýzy britského rozhodování v době krize na Kypru. Hlavním cílem práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu, že Velká Británie se podle modelu racionálního aktéra rozhodla zvolit nejlepší alternativu s nejvíce preferovaným výsledkem. To znamená, že britské rozhodnutí neintervenoovat na Kypru bylo za daných okolností lepší než alternativa vojenské intervence.

1. Identifikace problému

Kapitola Identifikace problému se soustředí na stručný popis událostí na Kypru. Nejprve se zaměřuje na historii kyperského konfliktu, následně na jeho průběh a důsledky. V závěru se věnuje roli Velké Británie v konfliktu a shrnuje mezinárodní situaci v roce 1974. Cílem kapitoly je pomocí popisu událostí na Kypru nastínit problematickou situaci ve které se Velká Británie nacházela.

1.1. Historie kyperského konfliktu do roku 1974

Ostrov Kypr, který se nachází ve východním Středomoří, představuje svou geograficky atraktivní polohou místo, na které si v průběhu dějin kladly nárok různé mocnosti. V roce 1878 získala Kypr pod svou správu Velká Británie od Osmanské říše na základě Kyperské konvence, která zaručovala Osmanské říši ochranu Velké Británie v případě napadení Ruskem.⁵ Na ostrově dlouhodobě žily dvě skupiny obyvatel – Kyperští Řekové a Kyperští Turci. Během britské nadvlády začaly vzrůstat nacionalistické tendence obou skupin obyvatel a zároveň i nelibost k britské koloniální nadvládě. V roce 1914 došlo k oficiálnímu připojení Kypru k Velké Británii a v roce 1925 se stal Kypr britskou korunní kolonií.⁶

V letech 1955–1959 probíhala Kyperská válka za nezávislost, která hrála velkou roli v celém dalším vývoji kyperské historie. Na jedné straně konfliktu stálo řecko-kyperské národní hnutí EOKA, které usilovalo o připojení Kypru k Řecku proti britské nadvládě. Na straně Kyperských Turků, kteří představovali v té době přibližně 20 procent obyvatelstva, převládal strach z připojení ostrova k Řecku, a proto usilovali o rozdělení ostrova, tedy o takzvaný „taksim“.⁷ Celý konflikt byl ukončen Curyšsko-londýnskými dohodami z roku 1960, při kterých všechny tři strany, Řecko, Turecko a Velká Británie, sjednaly, že Kypr získá nezávislost. V rámci této konference byla 16. srpna podepsána garanční smlouva, která zaručovala Kypru nezávislost. Důležitou součástí této smlouvy byl článek 4, který zní:

---

⁵ William Norton Medlicott, “The Gladstone Government and the Cyprus Convention, 1880–85.” *The Journal of Modern History* 12, no. 2 (1940): 186, <http://www.jstor.org/stable/1874896> (staženo 21.2.2023).

⁶ Jan Koura, *Rozdělený ostrov: Studená válka a „kyperská otázka“ v letech 1960–1974*, (Praha: Epoque, 2019). 36–37.

⁷ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, (New York: I.B. Tauris, 2008) 12.

„V případě porušení podmínek smlouvy se Řecko, Turecko a Spojené království zavazují společně konzultovat, jaká opatření jsou nezbytná k zajištění dodržování těchto ustanovení. Pokud se ukáže, že společný nebo sladěný postup není možný, vyhrazuje si každá ze tří zaručujících mocností právo přijmout opatření s jediným cílem – obnovit stav vytvořený touto smlouvou.“⁸

Fakticky se tak všechny tři strany zavázaly k tomu, že budou dodržovat a chránit nezávislost Kypru. Touto dohodou vznikl dvoukomunitní stát Kyperská republika, jehož prezidentem se stal Arcibiskup Makarios III. z komunity Kyperských Řeků a viceprezidentem se stal Fazil Küçük z komunity Kyperských Turků.⁹ ¹⁰ Následně Kypr v roce 1961 vstoupil do Commonwealthu. Nacionalistické tendence však nezávislostí ostrova neustaly a mezi obyvateli Kypru dále vznikaly konflikty. Ačkoliv nezávislost ostrova nebyla prvotním cílem ani jedné z figurujících stran, stala se nakonec kompromisem pro řešení komplikovaného konfliktu.

Kyprští Řekové pokládali získání kyperské nezávislosti za první krok ke sjednocení Kypru s Řeckem, tedy *Enosis*. Mezi oběma komunitami však vznikaly spory ohledně kyperské ústavy, která podle obou skupin obyvatel upřednostňovala tu druhou. V roce 1963 se pokusil Makarios svými třinácti návrhy na ústavní dodatky odebrat většinu práv Kyperským Turkům, což vyústilo v půlroční občanskou válku.¹¹ V průběhu války došlo k vybudování turecko-kyperských enkláv a také ke zřízení sil OSN, které se staraly o jejich bezpečnost. Do konfliktu byly následně zapojeny i Spojené státy americké, které zabránily turecké intervenci pod pohrůzkou, že Turecku nezaručí vojenskou pomoc při napadení Sovětským svazem.¹²

1.2. Předzvěst událostí na Kypru v roce 1974

Získáním nezávislosti Kypru ale nebyl konflikt mezi Kyperskými Řeky a Kyperskými Turky vyřešen a celá situace vyeskalovala v roce 1974. V průběhu šedesátých a sedmdesátých let proběhlo několik pokusů o atentát na Makaria, který se ve své politické

---

⁸ Treaty of Guarantee 5475, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus: Treaty of Guarantee, Nicosia, (16.8.1960), https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/CY%20GR%20TR_600816_Treaty%20of%20Guarantee.pdf (staženo 20.3.2023).

⁹ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 12.

¹⁰ James Ker-Lindsay, „The Cyprus Problem“, in „*Frozen conflicts*“ in Europe, ed. Anton Bebler, (Verlag Barbara Budrich, 2015) 20, <http://www.jstor.org/stable/j.ctvdf0bmg.4>, (staženo 2.2.2023).

¹¹ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 16.

¹² Ibid.

orientaci začal odchylovat od myšlenky *Enosis*. V Řecku v té době vládl diktátor Georgios Papadopoulos a na Kypru došlo k velkému ekonomickému rozkvětu, takže myšlenka *Enosis* přestávala být pro Makaria tolik podstatná. Přesto byla *Enosis* pro velkou část Kyperských Řeků stále vytouženým cílem a odmítali se smířit s politikou Makaria, která například odmítla schválit zákony odebírající Kyperským Turkům některá práva.¹³ V důsledku nesouhlasu s Makariovou politikou byla vytvořena Národní fronta, která ho obvinila ze zrady.¹⁴ Následně byl Makarios několikrát varován americkými bezpečnostními silami, že na něj může být spáchán atentát. Hlavní postavou silného odporu proti Makariovi byl George Grivas, který následně zformoval teroristickou organizaci EOKA-B, která si kladla za cíl sesadit prezidenta.¹⁵

Důležitou skutečností byla i změna politiky Řecka vůči Kypru. V Řecku totiž došlo k povstání, které zapříčinilo svržení diktátora Georgia Papadopula, který byl nahrazen velitelem vojenské policie Dimitriem Ioannidem.¹⁶ Britské zpravodajské služby poukázaly na skutečnost, že většina vůdců puče měla ke Kypru mnohem bližší vztah než předchozí junta, tudíž celková politika vůči Kypru dosáhla změny. EOKA-B následně přešla pod přímou kontrolu Dimitria Ioannida, což společně se smrtí Georga Grivase situaci ještě více vyostřilo.¹⁷

V dubnu Makarios zakázal organizaci EOKA-B a požádal její vůdce, aby složili zbraně. Protože Makarios pocíťoval závažnost situace, napsal Ioannidovi otevřený dopis, ve kterém žádal, aby byli z Kypru odstraněni všichni řečtí důstojníci. Dopis měl však naprosto opačný důsledek, než Makarios zamýšlel. Na následné schůzi bylo Ioannidem rozhodnuto zahájit státní převrat a Makaria zlikvidovat.¹⁸ Tímto činem byla odstartována kyperská krize v roce 1974.

1.3. Události na Kypru v roce 1974

Státní převrat na Kypru začal 14. července 1974, kdy řecko-kyperské jednotky začaly ostřelovat palác v Nikósii.¹⁹ Makariovi se podařilo z města uprchnout a následně byl

---

¹³ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, (Oxford University Press, 2011) 41–42, <https://ebookcentral-proquest-com.iepnomade-1.grenet.fr/lib/sciencespo-grenoble/detail.action?docID=689300> (staženo 28.2.2023).

¹⁴ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 17.

¹⁵ Jan Koura, *Rozdělený ostrov: Studená válka a „kyperská otázka“ v letech 1960–1974*, 166.

¹⁶ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, 42.

¹⁷ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 17.

¹⁸ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, 42.

¹⁹ Jan Koura, *Rozdělený ostrov: Studená válka a „kyperská otázka“ v letech 1960–1974*, 255.

letecky převezzen do Londýna. Moci se na Kypru chopil silný zastánce sjednocení Kypru s Řeckem Nicos Sampson, což způsobilo všeobecný strach z *Enosis*, kterou si především Turecko nepřálo.²⁰ Turecký premiér Bulent Ecevit odletěl do Londýna, kde chtěl zahájit jednání o možné spolupráci Velké Británie a Turecka v otázce zastavení státního převratu na Kypru. Ke spolupráci těchto dvou zemí však nedošlo, protože Velká Británie prohlásila, že na takto velkou operaci není připravená.²¹ Následně Bulent Ecevit nařídil invazi v plném rozsahu na Kypr na základě článku 4 garanční smlouvy z roku 1960.²²

Tato invaze vyvolala silnou mezinárodní odezvu především ze strany Spojených států amerických a Velké Británie, které invazi odsoudily, ale zároveň kritizovaly i řecký puč, který invazi způsobil.²³ Současně rada bezpečnosti OSN vydala rezoluce 353²⁴ a 354²⁵, které požadovaly zahájení jednání všech zúčastněných stran. Konkrétně body 5 a 6 vyzývaly Řecko, Turecko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska, aby neprodleně zahájily jednání o obnovení míru v oblasti a ústavní vlády na Kypru a zároveň vyzývaly všechny strany, aby plně spolupracovaly s mírovými silami OSN na Kypru a umožnily jim tak vykonávat jejich mandát.^{26 27}

Mezitím na Kypru došlo ke zhroucení řecko-kyperské vojenské junty a sesazení Sampsona.²⁸ Turecko trvalo na tom, že turecké síly zůstanou na ostrově do doby, než dojde k politickému vyřešení krize mezi oběma stranami obyvatel žijících na Kypru. Kyperští Turci s podporou Turecka trvali na rozdělení ostrova, s čímž Kyperští Řekové nesouhlasili, a tak 14. srpna došlo k druhé turecké invazi na Kypr. Při této invazi Turecko obsadilo většinu severní části ostrova, kterou museli Kyperští Řekové velmi rychle opustit. Než došlo k mírovým dohodám, tak Turecko obsadilo 36 % ostrova.²⁹

Turecká invaze tedy proběhla ve dvou vlnách a Turecko ji ospravedlňuje tím, že v rámci garanční smlouvy mělo právo na Kypru při řeckém puči zasáhnout. První turecká intervence by se tedy dala chápat jako reakce na puč, který vyvolalo Řecko. Tento krok byl

---

²⁰ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 17–19.

²¹ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, 42–43.

²² *Ibid.*, 43.

²³ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 21.

²⁴ Rezoluce OSN 353, The Security Council, (20.7.1974), <https://digitallibrary.un.org/record/93471> (staženo 20.3.2023).

²⁵ Rezoluce OSN 354, The Security Council, (23.7.1974), <https://digitallibrary.un.org/record/93471> (staženo 20.3.2023).

²⁶ Rezoluce OSN 353, The Security Council.

²⁷ Rezoluce OSN 354, The Security Council.

²⁸ Jan Koura, *Rozdělený ostrov: Studená válka a „kyperská otázka“ v letech 1960–1974*, 267.

²⁹ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, 44.

také tureckou vládou diskutován s Velkou Británií. Druhá turecká invaze je ale značně kontroverzní a byla několikrát odsouzena jako nelegální. Turecko nejprve jednalo dle garanční smlouvy tak, aby nebyla narušena nezávislost ostrova z roku 1960, následně ale samo tuto smlouvu porušilo zabráním více než jedné třetiny ostrova.

1.4. Důsledky událostí roku 1974 pro Kypr

V průběhu července a srpna se obrátil svět na ruby všem obyvatelům Kypru. Důsledky řeckého puče a následné turecké invaze byly pro obě skupiny obyvatel na Kypru velmi zásadní. Pro Kyperské Řeky byly dokonce fatální, protože došlo k rozsáhlému přesunu obyvatelstva. Bylo přemístěno okolo 160 000 obyvatel, což tvořilo přibližně jednu třetinu obyvatel komunity Kyperských Řeků.³⁰ Na obou stranách bylo shledáno porušování lidských práv, přičemž došlo k úmrtí několika stovek obyvatel. Počty zraněných a zmizelých byly ještě vyšší a velkým problémem bylo i časté znásilňování řecko-kyperských žen tureckými vojáky.³¹ Invaze měla neblahý dopad zároveň i na kyperskou ekonomiku a nezaměstnanost, protože Kypr ekonomicky těžil z turismu, který byl invazí pozastaven.

Pro Kyperské Turky byly důsledky invaze mírnější, protože Turci díky obsazení severní části ostrova získali své území a nemuseli se shromažďovat v enklávách. Zároveň myšlenka *Enosis* byla invazí pohřbena a nepřicházelo v úvahu, že by Kypr byl připojen k Řecku. V roce 1983 Turecko vyhlásilo Severokyperskou tureckou republiku, což žádný jiný stát kromě Turecka neuznal, ale ostrov zůstal rozdělen.³² Dodnes se kolem Kypru vedou spory především mezi Tureckem a Evropskou Unií, které je Kypr součástí.

1.5. Role Velké Británie a mezinárodní situace na Kypru v roce 1974

Kypr byl pro Velkou Británii vždy velmi důležitou kolonií, protože umožňoval přístup k Blízkému východu a východnímu Středomoří. Během padesátých let, kdy probíhala Kyperská válka za nezávislost, to vypadalo, že se Velká Británie nechce Kypru za žádnou cenu vzdát. Následně se v roce 1960 v rámci garanční smlouvy zavázala společně s Tureckem a Řeckem, že bude bránit nezávislost Kypru.³³ V roce 1974 však vojensky

---

³⁰ James Ker-Lindsay, *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, 47.

³¹ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 274–75.

³² *Ibid.*, 284.

³³ Treaty of Guarantee 5475, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus.

nezasáhla ani při řeckém puči ani při turecké invazi, což umožnilo Turecku Kypr rozdělit a vytvořit vlastní Severokyperskou tureckou republiku.

Velká Británie se v roce 1974 nacházela v nelehké situaci v otázce událostí na Kypru. Situace se odehrávala v období studené války, a přestože v sedmdesátých letech probíhalo období *détente*, vztahy mezi Východem a Západem byly stále napjaté. Velká Británie měla dlouhodobého spojence Spojené státy americké, se kterými měla takzvaný *special relationship* a důležité mezinárodní otázky projednávaly obě mocnosti společně. Jinak tomu nebylo ani v otázce Kypru, kdy James Callaghan, tehdejší ministr zahraničí, řešil společné jednání s americkým ministrem zahraničních věcí Henry Kissingerem.

Hlavním problémem ale bylo, že Řecko i Turecko byly součástí NATO a spojenci Západu proti Sovětskému svazu, takže bylo výhodné, aby s nimi Velká Británie udržovala dobré vztahy.³⁴ Velká Británie se také obávala, že se Sovětský svaz pokusí chopit příležitosti a vložit se do už tak komplikované situace. Príměří dvou spojenců Řecka a Turecka bylo nutné bez zásahu Sovětského svazu, protože jakýkoliv spor v rámci Organizace spojených národů by mohl dávat Sovětskému svazu důvod k zásahu do situace.

---

³⁴ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 28.

2. Identifikace cílů

Kapitola „Identifikace cílů“ se věnuje britským cílům v roce 1974 na Kypru. Zaměřuje se na klíčovou spolupráci Velké Británie a Spojených států amerických a na jejich ministry zahraničí Jamese Callaghana a Henryho Kissingera. Samostatná část je také věnovaná důležitému dokumentu s názvem „Australský telegram“, který byl objeven po otevření australských archivů a představuje zajímavý vhled do britské politiky na Kypru.

2.1. Spolupráce Jamese Callaghana a Henryho Kissingera

James Callaghan si byl vědom toho, že je nutné situaci řešit s Henry Kissingerem a spolupracovat s ním při řešení kyperské krize. Proto zaslal americkému prezidentovi 19. července dopis, ve kterém navrhoval, aby: (1) nadále prosazovali legitimitu arcibiskupa Makariose jako kyperského prezidenta; (2) usilovali o zánik Sampsonova režimu; (3) zahájili jednání s Řeky a Turky o budoucím vojenském uspořádání na Kypru; (4) zvážili další možné úpravy kyperské ústavy; (5) vyvíjeli "velmi velký tlak" na Řeky a (6) akceptovali, že nakonec bude muset být přijata rezoluce OSN.³⁵ Reakce Kissingera ale byla spíše vlažná a nedošlo k žádnému společnému rozhodnutí, které by výrazně ovlivnilo chod událostí na Kypru a tak následně došlo k turecké invazi.

Bezprostředním cílem bylo také zajistit, aby nedošlo k řecko-turecké válce, která by mohla mít daleko horší následky, a proto se Callaghan snažil řešit situaci diplomaticky. Uspořádal konferenci v Ženevě, kde mělo dojít k domluvě ohledně řešení krize, ale turecká neústupnost a neochota situaci řešit přetrhala veškerou diplomatickou snahu Velké Británie. Ženevská konference sice skončila neúspěšně, ale Britové stále předpokládali, že budou schopni se v budoucnu s Tureckem dohodnout. Ředitel oddělení ministerstva zahraničí pro jihovýchodní Evropu A.C. Goodison vypracoval dokument, který se na obnovu jednání s Tureckem zaměřoval a stanovil několik cílů, které zněly: „(1) vytvořit mezinárodní tlak na Turky; (2) přimět je, aby si uvědomili své obtížné postavení na Kypru; (3) přesvědčit Řeky a Kyperské Řeky, včetně arcibiskupa Makaria, aby souhlasili

---

³⁵ Telegram 9, Callaghan Kissingerovi, 191710Z, (19.7.1974), FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

s vytvořením dvouregionální federace a (4) umožnit defacto změny usnadňující radikální oddělení obou komunit.“³⁶

2.2. Australský telegram

Důležitým dokumentem v otázce britských cílů na Kypru je australský telegram ³⁷, který byl odeslán australskou vysokou komisí v Londýně do Canberry 21. července 1974. V první části tohoto dokumentu byly stanoveny 3 základní britské cíle, které znějí:

1. Ochránit životy a majetek Britů.
2. Vyvinout tlak na Turecko, aby zastavilo boje a vyvinout tlak na Řecko, aby nedělalo nic, co by situaci zhoršilo.
3. Zahájit v Londýně jednání.³⁸

První cíl, tedy ochránit životy a majetek Britů, je vcelku pochopitelný. Během 20. a 21. července roku 1974 tak došlo ke stažení příslušníků britské armády a jejich rodin z okolních měst na britské základny na Kypru. Přibližně 17 000 Britů bylo zachráněno a evakuováno a několik dalších stovek obyvatel na ostrově, například kyperských uprchlíků, bylo taktéž přesunuto na britské základny.³⁹

Další cíle, tedy domluvit se s tureckou i řeckou stranou a zahájit jednání v Londýně britská vláda řešila diplomaticky. Všechny kroky zároveň diskutovala i se Spojenými státy a na jednání v Londýně byli pozváni zástupci Turecka, Řecka i Sovětského svazu.⁴⁰ Turecká vláda byla vyzvaná k okamžitému zastavení ozbrojených střetů a k účasti na jednání v Londýně. Zároveň bylo Řecko upozorněno, že nese odpovědnost za způsobenou tureckou invazi, nemá vyvolávat další agresi proti Turecku a bylo taktéž vyzváno k účasti na jednání v Londýně.⁴¹

Druhá část telegramu, která odtajňuje tajný komentář k situaci 20. července, kdy vysoký úředník MZV řekl, „že Británie by tajně nic nenamítala proti tomu, kdyby turecké

---

³⁶ Mr. Goodison, Draft paper outlines British objectives towards Cyprus and the thinking behind HMG's policy, (16.8.1974), Foreign and Commonwealth Office, K.A. Hamilton A P. Salmon eds., *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*, (London: Taylor & Francis, 2006), 22–23.

³⁷ Telegram O.LH13267 2130 z Londýna do Canberry, 10734, Ref. 152/2/3 Part 1, Barcode 583852, (22.7.1974), The National Archives of Australia.

³⁸ Ibid.

³⁹ Note by the Secretary of the Cabinet 129/178/2 (22.7.1974), Records of the Cabinet Office, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

vojenské síly obsadily asi 1/3 ostrova, než přistoupí na příměří. Takového postoje by bylo třeba dosáhnout do 21. července, pokud nemají být vyhlídky na mír dále ohroženy. Mezitím Británie nadále veřejně podporovala výzvy k okamžitému příměří.“⁴²

Další body telegramu se věnují situaci v Řecku, situaci Makaria a ustanovení toho, že Velká Británie bude jednat diplomaticky a dokud nebude ohrožena bezpečnost bezprostředních britských zájmů na Kypru (především výsostných oblastí), nebude požadovat zasáhnout a ovlivnit tak běh událostí.⁴³

2.3. Shrnutí cílů Velké Británie

V otázce komplikované situace na Kypru měla Velká Británie stanovených několik cílů. Na prvním místě byla snaha ochránit Brity a britské základny na Kypru. V rámci mezinárodní situace se Velká Británie zaměřovala především na cíl, aby nedošlo k řecko-turecké válce, která by znamenala konflikt v rámci členů NATO. Tento konflikt by byl také velmi nežádoucím z důvodu možného zásahu Sovětského svazu do situace. Jedním z cílů bylo také řešit situaci diplomaticky, a protože si Velká Británie uvědomovala, že sama situaci vyřešit nedokáže, snažila se o veškerém dalším postupu komunikovat se Spojenými státy. Cílem britského postupu bylo ochránit nezávislost Kyperské republiky před Řeckem i Tureckem.

---

⁴² Telegram O.LH13267 2130 z Londýna do Canberry.

⁴³ Ibid.

3. Identifikace a analýza alternativy

Vzhledem k mezinárodní situaci a postavení Velké Británie na Kypru měla britská vláda v zásadě dvě možnosti. První možnost byla využít přímé vojenské intervence, která by dala Turecku jasně najevo, že britská vláda není schopná akceptovat turecké jednání a ochránit tak nezávislost Kypru. Rozhodnutí o vojenské intervenci byl velmi závažný krok, který bylo nutné zvážit ze všech stran, a především projednat se Spojenými státy. Tato kapitola se soustředí na možnost britské vojenské intervence a představuje klíčové momenty, kdy došlo k britsko-tureckým střetům, které téměř k vojenské intervenci vedly. Na závěr také zmiňuje postoj Henryho Kissingera k britské vojenské intervenci na Kypru a hodnotí britskou alternativu intervenovat.

3.1. Britská vojenská intervence

Kyperské události z roku 1974 se týkaly Velké Británie kvůli historické koloniální vazbě na Kypr a především kvůli garanční smlouvě z roku 1960. Tato smlouva fakticky zavazovala Velkou Británii postavit se k dané situaci a v případě potřeby zasáhnout. Postavení Velké Británie bylo poměrně komplikované, pokud přihlídneme k probíhající studené válce, problematice konfliktu uvnitř států NATO a hrozící válce mezi Řeckem a Tureckem. Vyhrocená situace na Kypru probíhala více než jeden měsíc a Velká Británie byla několikrát na hraně ve svém rozhodování, zda do situace zakročit vojensky. Garanční smlouva totiž Velké Británii tuto možnost dávala stejně jako Řecku i Turecku v případě, že bude ohrožena nezávislost Kypru.⁴⁴

Alternativa zasáhnout vojensky do konfliktu se jevila poměrně reálně především, pokud přihlídneme k tomu, že Velká Británie během let 1949-1970 vojensky zasáhla čtyřiatřicetkrát, z čehož devětadvacetkrát na území bývalých britských kolonií.⁴⁵ Dalším faktorem byla i skutečnost, že Velká Británie měla na Kypru vojenské základny, které by bylo možné v případě zásahu využít. Právě na územích, kde Velká Británie měla základny, nebo v jejich bezprostřední blízkosti tyto vojenské zásahy nejčastěji probíhaly.⁴⁶ Jedním z těchto vojenských zásahů byla taktéž britská čtyřletá přítomnost na Kypru v době Kyperské války za nezávislost v letech 1955-1959, při které Velká Británie dlouho

---

⁴⁴ Treaty of Guarantee 5475, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus.

⁴⁵ John Van Wingen a Herbert K. Tillema, "British Military Intervention after World War II: Militance in a Second-Rank Power", *Journal of Peace Research*, Vol. 17, no. 4, (1980) 293–296, <https://www-jstor-org.iepnomade-1.grenet.fr/stable/424467> (staženo 16.4.2023).

⁴⁶ Ibid.

bojovala o zachování svého postavení na Kypru. Vojenský zásah nebyl preferovanou variantou žádné z figurujících stran, mohl být spíše nutnou reakcí na nepříznivé události na ostrově. Během celé krize zvažovala Velká Británie intervenci vícekrát, především ve chvílích, kdy Turci překročili určitou mez a bylo nutné jejich jednání zastavit.

3.2. Střety mezi Tureckem a Velkou Británií

Po první turecké invazi se Velká Británie snažila řešit situaci diplomaticky, ale přesto se často při domluvě s Tureckem pohybovala na tenkém ledě. Jedním z významných střetů, který mohl mít nedozírné následky, byl spor o letiště v Nikósii. Turci se v rámci bojů začali 23. července přibližovat letišti, které bylo v té době po sjednaném příměří pod kontrolou OSN a celá situace způsobila všeobecný strach z toho, že Turci letiště obsadí.⁴⁷ V několika dalších hodinách došlo k telefonátům Jamese Callaghana, Henryho Kissingera a Bülenta Ecevíta ohledně možného tureckého obsazení letiště.

James Callaghan v telefonátu s Ecevítem pronesl: „Kdyby Turci chtěli hrozbu uskutečnit, narazili by na OSN a britský kontingent, který má v současné době letiště pod kontrolou. Britská vláda by nezůstala nečinná, a kdyby byly naše síly napadeny, nedopustili bychom, aby byly zmasakrovány.“⁴⁸ Následně Callaghan varoval Ecevíta, že pokud dojde k napadení letiště, žádné jednání v Ženevě se konat nebude a udělil tureckým jednotkám přísný zákaz dostat se do konfliktu se silami OSN, což také Turci slíbili.⁴⁹ Vzápětí ale nebylo jasné, zda Turecko letiště obsadilo, nebo je stále pod kontrolou jednotek OSN. Ecevit se totiž domníval, že Turecko opravdu obsadilo letiště, což se následně potvrdilo jako mylné tvrzení, ale zároveň se turecké tanky nacházely v bezprostřední blízkosti a obsazení letiště by bylo možné.⁵⁰ Celá situace byla velmi chaotická a James Callaghan se začal obávat varianty, že se Turecko opravdu pokusí letiště obsadit, přestože by se jednalo o velmi iracionální krok.⁵¹ Jednotek OSN totiž nebylo na letišti dostatek a případnému tureckému útoku by nebyly schopny dlouho vzdorovat, a tak Callaghan požádal OSN, aby

---

⁴⁷ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 126–127.

⁴⁸ Telegram 256, Callaghan do Nikósie, (24.7.1974), FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Telegram 5897 do Anky, Vol. IV, Box 634, (24.7.1974), NSC Files, Country Files – Middle East, Richard M Nixon Presidential Materials Staff, College Park, MD, USA.

⁵¹ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 129.

byla přítomnost jednotek Spojených národů posílena, což se vzápětí také stalo.⁵² Zároveň s posílením sil jednotek Spojených národů z britských sil došlo i k vyslání letounů Phantom pod britskou kontrolou.⁵³ Turecko nakonec celou situaci vysvětlilo jako technické problémy a slíbilo, že letiště zůstane pod kontrolou Spojených národů.⁵⁴ Na základě podezření z tureckého napadení letiště se britští a američtí zástupci sešli na Kypru. Na tomto setkání britští zástupci oznámili, že Velká Británie je rozhodnuta letiště bránit v případě tureckého napadení. Američtí zástupci vznesli dotaz, zda by se Spojené státy měly podílet na této operaci, ale na tento dotaz britská vláda nikdy konkrétně neodpověděla.⁵⁵ ⁵⁶ Celá vyostřená situace mohla mít naprosto odlišný konec v případě, že by Turci neuposlechli a letiště obsadili.

Po zažehnutí krize na letišti v Nikósii Callaghan zvažoval britskou námořní blokádu severních břehů Kypru s cílem zastavit turecké posily.⁵⁷ Z toho nakonec bylo upuštěno, ale následně 28. a 29. července došlo k další situaci, která hrozila vojenskou intervencí. Turecká vojska nadále postupovala po ostrově, což vzbuzovalo strach z toho, že Řecko bude vzhledem k okolnostem nuceno vyhlásit válku Turecku.⁵⁸ Řecký premiér Karamanlis zaslal Callaghanovi žádost o okamžitou akci, ve které stálo „Domnívám se, že vaše vláda má v souladu s existujícími dohodami právo a povinnost, jakož i pravomoc zasáhnout, aby zastavila nevyhnutelné zobecnění konfliktu.“⁵⁹ Britské ministerstvo obrany však nedoporučovalo jednostrannou vojenskou intervenci a ministerstvo zahraničí poslalo Řecku vzkaz, ve kterém zdůvodňovalo rozhodnutí neinterventovat tím, že vojenská intervence by mohla způsobit pouze zhoršení a zkomplikování situace na Kypru.⁶⁰ Hned další den se situace znovu vyostřila, když Turecko vydalo rozkaz OSN, aby její jednotky opustily svůj tábor u Kyrenie, pod pohrůžkou možného nebezpečí personálu OSN, pokud

---

⁵² Telegram 40, Callaghan britským zástupcům v zámoří: Guidance No. 96 [WSC 1/10], (25.7.1974), K.A. Hamilton A P. Salmon eds., *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*, 123.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 130.

⁵⁵ Telegram 398, Olver do FCO, (24.7.1974), FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

⁵⁶ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 129.

⁵⁷ Report 386/21 CBFNE, War Office and Ministry of Defence: Headquarters Middle East and successors, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK. 54–55.

⁵⁸ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 129.

⁵⁹ Ibid., 163.

⁶⁰ Report by the Commander of British Forces in the Middle East on the emergency situation in Cyprus 386/21, (15.7– 16.8.1974), The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

se tak nestane.⁶¹ Pod tlakem ze strany OSN, která namítala, že tímto způsobem budou nuceni opustit oblast pod hrozbou síly, se strany dohodly, že Turecko nechá jednotky OSN ustoupit v pořádku a poklidně během 2 dnů.⁶² Krize tedy byla znovu zažehnána.

Třetím momentem, kdy mohlo dojít k intervenci, bylo v průběhu a po druhé ženevské konferenci, která skončila nezdarem, protože se strany nedokázaly dohodnout. Callaghan sdělil, že nevidí žádné vyhlídky na diplomatické řešení, protože Řekové nejsou za daných podmínek schopni se dohodnout a Turci usilují o vojenské řešení.⁶³ Během jednání Callaghan zároveň zkoumal možnosti vojenského postavení na Kypru tak, aby bylo možné zadržet očekávaný turecký postup. Konkrétně jednal o variantě postavit síly OSN posílené o britské jednotky z britských základů mezi turecké síly a řecko-kyperskou národní gardu na Kypru.⁶⁴ Turci si okamžitě začali stěžovat na britské jednání, protože se obávali případného útoku na Turecko. Turecká strana následně ujistila Velkou Británii, že žádný útok na britské základny se nechystá, takže Britové mohou být klidní a zdržet se akce proti Turecku.⁶⁵

První den druhé turecké invaze, tedy 15. srpna, jeden z tureckých tanků třikrát vystřelil na východní oblast britských základů, a přitom těsně minul britský průzkumný vůz a televizní dodávku.⁶⁶ Britská strana dala ihned vědět Turkům, že tímto činem „vaše jednotky vstoupily na britské výsostné území a střelily na britské vojáky a s tím je nutno okamžitě přestat.“⁶⁷ Na to Turci urychleně Brity informovali, že britská svrchovanost bude respektována a tím byl poslední možný přímý střet obou stran zažehnán.⁶⁸

3.3. Role Henryho Kissingera

Během Ženevské konference se 12. srpna 1974 sešli britští a američtí zástupci, kteří projednávali přístup k možnému tureckému útoku. Henry Kissinger vyslal do Ženevy svého asistenta Arthura Hartmana, který se stal hlavním prostředníkem a komunikoval

---

⁶¹ Telegram 473, FCO 9/1904 Olver to FCO, (29.7.1974), FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

⁶² Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 165.

⁶³ *Ibid.*, 217.

⁶⁴ George Kazamias, *From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974*, (London: Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, 2010) 26.

⁶⁵ James Callaghan, *Time and Chance*, (Glasgow: William Collins, Sons & Co., 1987) 352.

⁶⁶ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 230.

⁶⁷ Report by the Commander of British Forces in the Middle East on the emergency situation in Cyprus 386/21, (15.7– 16.8.1974), The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

⁶⁸ *Ibid.*

situaci mezi oběma stranami.⁶⁹ Henry Kissinger v souvislosti s dotazem ohledně vojenské intervence vznesl: „Spojené státy nemohou samy uvažovat o vojenské akci, zvláště tak brzy po inauguraci prezidenta Forda, a ani nepovažují hrozbu vojenskou akcí za těchto okolností za užitečnou nebo vhodnou. Vláda Spojených států se domnívá, že řeči o vojenské akci odvádějí pozornost od politických možností. Spojené státy vynaloží veškeré úsilí, aby zastavily tureckou invazi na Kypr.“⁷⁰ Bylo tedy jasné, že Spojené státy americké mají za cíl řešit krizi diplomaticky a bez vojenského zásahu.

Role Henryho Kissingera se projevila i v situaci, kdy Řekové požádali Velkou Británii o letecké krytí konvoje, který měl převézt řeckou divizi z Kréty na Kypr. Řekové potřebovali leteckou ochranu ve chvíli, kdy se dostane konvoj mimo dosah řeckého letectva a tuto přepravu by mohli uskutečnit společně s Velkou Británií pod záštitou garanční smlouvy nebo OSN.⁷¹ Callaghan dal o této nabídce vědět Kissingerovi, který mu sdělil, že je rozhodně proti a americká vláda jeho návrh v žádném případě nepodporuje.⁷² Sám Callaghan se domníval, že se nejedná o vhodné řešení a odmítl Řecku pomoci. Své rozhodnutí zdůvodňoval tím, že tato vojenská akce by mohla způsobit válku mezi Řeckem a Tureckem, zhoršila by situaci na Kypru, možná by vedla k tureckým útokům jinde v Egejském moři a zvýšila by riziko *dvojí Enosis*, tedy rozdělení ostrova mezi Řeckem a Tureckem.⁷³ Tímto činem dal Řecku najevo, že Velká Británie operaci neschvaluje a v případě potřeby jim nepomůže.

3.4. Zhodnocení alternativy

Možnost Velké Británie do konfliktu vojensky intervenovat se jevila velmi reálně a byla britskou vládou několikrát zvažována. Velkou roli v celém rozhodování hrálo turecké provokativní jednání, které Velkou Británii několikrát postavilo na rozcestí v otázce vojenského zásahu. Bullent Ecevit si byl sice vědom rizik možného zásahu Velké Británie, ale vzhledem k britské snaze situaci řešit diplomatickou cestou se nejevilo riziko příliš reálně. Proto Turecko až provokativně testovalo meze britské trpělivosti při postupu

---

⁶⁹ James Callaghan, *Time and Chance*, 351.

⁷⁰ Record of a meeting between British and American officials in Geneva 66, (12.8.1974), K.A. Hamilton A P. Salmon eds., Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976, 200–204.

⁷¹ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 221–222.

⁷² Telegram 79, Callaghan Siru P. Ramsbothamovi, Washington, (15.8.1974), K.A. Hamilton A P. Salmon eds., Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976, 251.

⁷³ Telegram 267, Callaghan Siru R. Hooperovi, Atény, (15.8.1974), K.A. Hamilton A P. Salmon eds., Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976, 252.

tureckých vojsk na ostrově a při zabírání území.

Velká Británie vždy reagovala až ve chvíli, kdy došlo k možnému ohrožení britských základů nebo základů OSN na Kypru. Hrozba britského zásahu přišla až jako reakce na turecký útok, ale ne jako reakce na celé turecké jednání na Kypru. Přestože hrozba řecko-turecké války nebyla Bullentovi Ecevitovi po chuti, byl si velmi dobře vědom toho, že Velká Británie nebude mít příliš velkou snahu zasahovat do konfliktu uvnitř NATO. Při všech střetech nakonec Velká Británie zvolila variantu neinterventovat na Kypr, což zformovalo následné rozdělení ostrova do podoby, v jaké existuje dnes.

4. Zvolené řešení

Čtvrtá kapitola se věnuje britskému rozhodnutí vojensky neinterventovat na Kypru. Soustředí se na důvody, které vedly britskou vládu k tomuto rozhodnutí a na rizika spojená s alternativou vojenské intervence.

4.1. Otázka účinnosti

Velká Británie si své rozhodnutí neinterventovat obhajovala více argumenty. Jedním z nich byla otázka účinnosti takového zásahu do konfliktu. Vzhledem k tomu, že se jednalo o konflikt v rámci NATO, bylo třeba, aby všechny strany jednaly velmi opatrně, aby se zamezilo většímu vojenskému konfliktu. Ve všech případech možné vojenské intervence byla efektivita zásahu britskou vládou zpochybňována.⁷⁴ Při projednávání britské námořní blokády severní části Kypru došla britská vláda k závěru, že vojenská intervence je v této fázi příliš závažným krokem a námořní blokáda by nemusela ovlivnit situaci na ostrově.⁷⁵ Obavy z účinnosti vojenské intervence britská vláda projevila i v otázce použití pozemních vojsk. Přesto byla tato možnost několikrát projednávána dokonce během Ženevské konference. Strach z účinnosti vojenské intervence byl vyvolán především obavou z většího vojenského či politického konfliktu mezi všemi stranami.

4.2. Hrozba války

Nejdůležitějším aspektem britského jednání bylo zamezit válce mezi Řeckem a Tureckem. Callaghan si byl vědom toho, že kdyby se Ecevit rozhodl zabrat celý Kypr, Řecko by jistě vyvolalo válku, přestože bez spojenců by nejspíš nemělo šanci Turecko porazit. Britové sice nepodporovali Turecko v intervenci, ale zároveň se ani výrazně nestavěli na stranu Řecka, které zaprvé celý konflikt vyvolalo a zadruhé k ženevským jednáním nepřistupovalo příliš vstřícně. V případě, že by došlo k řecko-turecké válce, stalo by se východní křídlo NATO velmi zranitelné a celá aliance by ztratila určitou důvěryhodnost.⁷⁶ Sovětský svaz by se mohl chopit příležitosti, což by pro Turecko byla mnohem větší hrozba než Kypr s řeckou nadvládou. V Řecku by nejspíš padla vláda Karamelise a mohla by být nastolena levicově orientovaná vláda s přátelštějším přístupem k Sovětskému

---

⁷⁴ Report 386/21 CBFNE, 54.

⁷⁵ George Kazamias, *From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974*, 26.

⁷⁶ Telegram 67, Sir R. Hooper Callaghanovi, Atény, No. 430 [WSC 1/13], (12.8.1974), K.A. Hamilton A P. Salmon eds., *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*, 202.

svazu.⁷⁷ Následné obnovení řecko-tureckých vztahů by tak bylo velmi obtížné, ne-li nemožné.⁷⁸ Úkolem Velké Británie bylo najít strategii, která zamezí válce, ale zároveň zachová co největší nezávislost Kypru. To v praxi znamenalo, že Turecko nesmí překročit mez, která by vyprovokovala Řecko k válce bez toho, aniž by Velká Británie musela vojensky zasáhnout. Kvůli tomu Callaghan přistupoval tak opatrně k jakémukoliv vojenskému kroku, jako například k námořní blokádě. I kdyby nedošlo k přímému vojenskému střetu, konflikt mezi státy v NATO by byl politicky velmi nepříjemný nejen pro Velkou Británii, ale i pro Spojené státy americké, Řecko a Turecko.⁷⁹

4.3. Americká podpora

Nejzásadnějším bodem, který ovlivnil britské rozhodnutí neinterventovat, byl přístup Spojených států amerických. James Callaghan si byl vědom toho, že pokud by došlo k vojenské intervenci ze strany Velké Británie, bylo by třeba, aby ji Spojené státy podpořily, nebo alespoň vyjádřily svůj plný souhlas.⁸⁰ Henry Kissinger však jakýkoliv vojenský zásah razantně odmítal a kdykoliv došlo k vyhrocené situaci mezi Velkou Británií a Tureckem, tak se snažil vše vyřešit diplomaticky. Zaútočit bez Spojených států by pro Velkou Británii bylo více škodlivé než užitečné, protože mohlo dojít k narušení „special relationship“, což by znamenalo další konflikt, který by nahrával Sovětskému svazu. Vzhledem k mezinárodnímu přesahu konfliktu nebylo jednoduché řešit konflikt diplomaticky, ani skrze vojenskou sílu a vzpomínka na Suezskou krizi byla stále velmi silná a negativní, takže se obě mocnosti snažily podobné situaci vyvarovat.⁸¹

Americká strana se stále domnívala, že existuje dostatek racionálních argumentů, jako například stabilnější režim v Řecku a na Kypru, ochrana Kyperských Turků a silná rezoluce Spojených národů, které by měly zastavit Turky před dalším útokem na Kypr. Callaghan ale argumentoval tím, že se nenachází v příliš racionální situaci a stále tlačil na Kissingera, který nadále odmítal zapojení vojenských sil do konfliktu v případě potřeby.⁸²

Strategie Spojených států byla domluvit se s Ecevitem diplomaticky, takže jakýkoliv pokus Velké Británie vyvinout na Turky tlak pod pohrůžkou vojenského zásahu by znamenal narušení této strategie. V telegramové konverzaci britský diplomat Sir H. Phillips sdělil

---

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ George Kazamias, *From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974*, 28.

⁸¹ James Callaghan, *Time and Chance*, 348.

⁸² James Callaghan, *Time and Chance*, 351.

skrzes amerického velvyslance, že Ecevit se domnívá, že se Britové přiklání spíše na stranu Řecka, a proto hledají „americké pochopení.“⁸³ Americký velvyslanec na to upozornil Velkou Británii s tím, že by měla hledět na turecké chování s větším pochopením.⁸⁴ Callaghan na rozdíl od Kissingera věřil, že jediná možná cesta, jak zastavit Turky, je vyvinout na Ecevita tlak pod pohrůžkou vojenského zásahu.

V celém problému hrály roli odlišné přístupy Velké Británie a Spojených států amerických ke Kypru, které byly způsobeny odlišnou historickou vazbou a také kyperským členstvím v Commonwealthu.⁸⁵ Spojené státy totiž nikdo nevázal garanční smlouvou, čímž jim nikdo nedával přímou možnost do konfliktu vojensky zasahovat. Callaghan ve svých memoárech zmiňuje, že s Kissingerem měli stejné základní cíle, ale odlišné postupy a taktiky.⁸⁶ Spojené státy tak svým jednáním, které bylo zaměřené spíše na bezpečnost jihovýchodního křídla NATO, ignorovaly složitou pozici Velké Británie ukotvenou v garanční smlouvě.⁸⁷

Během celé krize byla zásadním tématem vnitropolitická situace Richarda Nixona, který musel 9. srpna rezignovat na post prezidenta v důsledku aféry Watergate a jeho post zaujal jeho viceprezident Gerald Ford.⁸⁸ Pro Callaghana tak bylo mnohem náročnější komunikovat s Henrym Kissingerem skrze telefonické spojení, protože během klíčových hodin byl zaneprázdněn vnitropolitickými událostmi.⁸⁹

4.4. Konečné rozhodnutí

Situace na Kypru byla od sjednané garanční smlouvy stále nestabilní a komplikovaná, takže se dalo předpokládat, že k podobné krizi, jako byla v roce 1974, dojde. Již v australském telegramu je zmíněno, že Británie by tajně nenamítala nic proti tomu, kdyby turecké vojenské síly obsadily asi 1/3 ostrova, čehož mělo být dosaženo do 21. července⁹⁰, ale to se nestalo. Splnit turecké cíle se podařilo až během druhé turecké invaze, což dávalo Britům i Američanům více času na promyšlení možného řešení. Callaghanův přístup k Turkům se během invaze ale změnil a zdálo se, že se odklonil od prvotního tajného schválení turecké invaze především proto, že se Turkům nedařilo tak, jak předpokládal. Velká Británie se snažila alespoň částečně dodržet závazky garanční smlouvy tím, že

⁸³ Telegram 67, Sir R. Hooper Callaghanovi, Atény, No. 430 [WSC 1/13].

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ James Callaghan, *Time and Chance*, 352–353.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Henry Kissinger, *Bouřlivé roky*, (Praha: BB/art, 2004), 88.

⁸⁹ James Callaghan, *Time and Chance*, 351–353.

⁹⁰ Telegram O.LH13267 2130 z Londýna do Canberry.

sjednala Ženevskou konferenci.⁹¹ Přestože Turci veřejně nedeklarovali své cíle zabrat třetinu ostrova, Britové i Američané se domnívali, že tomu tak je a Turci nemají v plánu zabrat více území, což byla varianta, kterou byli schopni akceptovat.⁹² Ponechat Turkům jednu třetinu ostrova tak byla snesitelnější varianta než vyprovokovat válku, nebo vyvolat velký politický konflikt v NATO. Přestože britská vojenská intervence byla reálnou možností britské vlády udržovaná při životě po celou dobu krize, bylo rozhodnuto neinterventovat. K hlavním důvodům patřila otázka účinnosti vojenské intervence, hrozba války mezi Řeckem a Tureckem a také odmítavý přístup Spojených států amerických k možnému vojenskému zásahu.

---

⁹¹ George Kazamias, *From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974*, 32.

⁹² *Ibid.*, 33.

5. Vyhodnocování

Pátá kapitola se věnuje tomu, jakým způsobem bylo britské rozhodnutí vojensky neinterventovat hodnoceno. Nejprve kapitola popisuje pohled Jamese Callaghana, jakožto hlavního představitele britské zahraniční politiky v roce 1974. Následně se věnuje znovuotevření tématu v britském parlamentu v roce 1976. Na závěr představuje pohled britského tisku a konspirační teorie.

5.1. Pohled Jamese Callaghana

Po uklidnění situace v roce 1974 Alan Goodison vypracoval dokument s názvem „Politika po druhé fázi“, ve kterém shrnul britský přístup ke Kypru. V tomto dokumentu Goodison představil hlavní cíl zamezit budoucím řecko-tureckým bojům a současně zmínil, že Velká Británie bude hledat řešení, které by jí umožnilo odstoupit od jejího významného postavení daného garanční smlouvou.⁹³ Sepsaný dokument podle historika Jana Asmussea svědčí o britském rozhodnutí distancovat se od budoucích problémů Kypru a sporů mezi oběma komunitami.⁹⁴

James Callaghan byl v průběhu kyperské krize jako ministr zahraničí britské vlády zásadní osobností, která rozhodla o vývoji událostí na Kypru v roce 1974. Za své jednání byl později často kritizován. K tématu Kypru se vyjadřuje ve svých memoárech, ve kterých zároveň uvádí svůj pohled z roku 1987, kdy byly memoáry publikované. Callaghan v nich vyjadřuje lítost nad tím, že jsou na ostrově stále přítomné turecké jednotky, Kypr je rozdělený na dvě části a výhledy na možné znovusjednocení a dořešení situace jsou mizivé.⁹⁵

Callaghan také uvádí, že v roce 1974 byla krátká a pomíjivá příležitost odstranit kyperský konflikt ze světové agendy a Velká Británie selhala.⁹⁶ Přesto je ale potřeba hledět na situaci komplexně a zmínit, že se Velké Británii podařilo některé z důležitých cílů dosáhnout. Hlavní cíl zamezit vojenskému konfliktu mezi státy NATO byl díky britskému diplomatickému jednání splněn. Řecko se sice ocitlo v situaci, ve které se stavem událostí na Kypru nesouhlasilo, ale rozpoutat vojenský konflikt s Tureckem pro něj bylo nemyslitelné vzhledem k možným ztrátám a k možnému ohrožení demokracie. Zamezením

---

⁹³ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 250.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ James Callaghan, *Time and Chance*, 356.

⁹⁶ Ibid., 356.

vojenského konfliktu se podařilo dosáhnout udržení demokratického režimu v Řecku a zachránit arcibiskupa Makariose, který se následně na Kypr v prosinci roku 1974 vrátil.⁹⁷ Jako pozitivum Callaghan také zmiňuje bezpečnou evakuaci britských obyvatel Kypru a dalších osob skrze britské základny.⁹⁸ K alternativě vojenské intervence Callaghan dodal, že si je jistý, že „Velká Británie by čelila velké vojenské katastrofě, pokud by postavila britské jednotky do ofenzivy navzdory nesouhlasu Spojených států amerických.“⁹⁹ Hrozba v podobě druhé Suezské krize byla příliš silná a podobnému scénáři bylo vhodné se vyvarovat.

Protipól kritických názorů představuje pohled Henryho Kissingera, který uvádí, že žádný tlak ze strany Spojených států amerických by nedokázal zvrátit tureckou invazi.¹⁰⁰ Ve svých memoárech Kissinger poukazuje na to, že kyperská krize ukázala na zranitelnost americké rozhádané administrativy, v jejímž čele stál prezident bez autority.¹⁰¹

Callaghan ve svých memoárech také zmiňuje alternativu, že Velká Británie měla spolupracovat s Tureckem a povolit mu využití svých základen tak, aby Britové byli schopni kontrolovat invazi.¹⁰² Tato možnost ale podle Callaghana nepředstavovala vhodné krátkodobé ani dlouhodobé řešení a situaci by nedokázala efektivně řešit, takže nepřipadala v úvahu.¹⁰³

Callaghan také poukazuje na situaci před rokem 1974 a uvádí, že není pochyb o tom, že politická a lidská práva Kyperských Turků byla sjednanou ústavou potlačována, což přispívalo k nestabilní situaci na ostrově. Callaghan dříve navrhoval vhodnější řešení, které mělo zajistit, aby byly do ústavy přidány dodatky, které by zajišťovaly větší práva minoritním Kyperským Turkům. Tímto způsobem mohlo být zamezeno porušování lidských práv Kyperských Turků a zároveň tureckému pocitu strachu o svou kyperskou minoritu.¹⁰⁴

Callaghan také popisuje situaci na Kypru jako „odpovědnost bez moci“ a podotýká, že Řecko, Turecko, Spojené státy americké i samotný Kypr nesou více odpovědnosti za

---

⁹⁷ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 283.

⁹⁸ James Callaghan, *Time and Chance*, 356.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Henry Kissinger, *Bouřlivé roky*, 1072.

¹⁰² James Callaghan, *Time and Chance*, 356.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

způsobenou situaci než Velká Británie.¹⁰⁵ Pojem „Odpovědnost bez moci“ vysvětluje tak, že Velká Británie měla odpovědnost na Kypru danou garanční smlouvou, ale byla bezmocná v otázce reálného jednání při krizi.¹⁰⁶

Jako shrnutí vyjádření k situaci na Kypru Callaghan dodává, že Velká Británie se podle něho zachovala čestně a splnila své závazky dle limitů svých možností, což bylo také uznáno generálním shromážděním Spojených národů na podzim roku 1974 a řeckým premiérem Karamanlisem. Přestože někteří viní Velkou Británii z neúspěchu na Kypru, Callaghan se nestydí za britský pokus situaci vyřešit. Na závěr ale přiznává, že Britové musí hluboce litovat svého nezdaru.¹⁰⁷

5.2. Debata v britském parlamentu v roce 1976

V květnu roku 1976 došlo ke znovuotevření tématu reakce Velké Británie na tureckou invazi v dolní sněmovně britského parlamentu. Poslanecký výbor složený ze tří labouristických a tří konzervativních politiků, jehož předsedou byl Hugh Rossi, vydal zprávu, která kritizovala postup britské vlády při řešení kyperské krize a její zavrnutí varianty vojensky zasáhnout.^{108 109} Část této zprávy byla zveřejněna v britském deníku The Guardian, který se podrobně věnoval jejímu obsahu.

Hlavní argument celé zprávy byl, že „Velká Británie byla legálně oprávněna a morálně zavázána k použití britských vojsk a vláda nepředložila adekvátní důvody k tomu, aby tak neučinila.“ Největší kritika byla snesena na Jamese Callaghana, kterého zpráva obviňovala nejen ze špatného úsudku v situaci turecké invaze, ale i z nevědomosti při výkonu své práce.¹¹⁰ Autoři zpochybňují Callaghanův argument, že s předstihem nevěděl ani o řeckém puči, ani o turecké invazi, a tudíž se nemohl na situaci dostatečně připravit. Ve zprávě se píše: „Pokud je pravda, že tři fáze kyperské krize byly pro britskou vládu překvapením, svědčí to o nedostacích ve vládním zpravodajství, které by měly být odstraněny.“¹¹¹ Výbor

---

¹⁰⁵ John Edward Burke, „*Britain and the Cyprus Crisis of 1974: Conflict, Colonialism and the Politics of Remembrance*“ (Newcastle: School of History, Classics and Archaeology Newcastle University, 2015) 19–20.

¹⁰⁶ Andreas Constandinos, „Cyprus Crisis of 1974: Conspiracy or Foreign Policy Failure?“ Youtube, (13.3.2011) <https://www.youtube.com/watch?v=iIW8DHyhWDo&t=1717s>, 12:23–13:40 (staženo 24.4.2023).

¹⁰⁷ James Callaghan, *Time and Chance*, 357.

¹⁰⁸ John Edward Burke, „*Britain and the Cyprus Crisis of 1974: Conflict, Colonialism and the Politics of Remembrance*“ 19.

¹⁰⁹ Simon Hoggart, „Callaghan was wrong on Cyprus“, *The Guardian*, (20.5.1976), 24 <https://www.newspapers.com/image/259943786/?terms=cyprus&match=1>, (staženo 19.4.2023).

¹¹⁰ *Ibid.*, 1.

¹¹¹ *Ibid.*, 1.

také odsuzuje výrok uvedený státním tajemníkem Royem Hattersleyem, který obhajuje jednání britské vlády tím, že „Vojenská intervence by pro kyperský lid znamenala jen další problémy, bolest a utrpení.“ Na tento výrok výbor namítá, že současná situace také způsobuje problémy, bolest a utrpení jak Kyperským Řekům, tak Kyperským Turkům.¹¹²

Zpráva se věnuje i přístupu Callaghana ke garanční smlouvě a jeho pochybám o britském právu vojensky intervenovat. Výbor kritizuje Callaghanovy pochybnosti a dodává, že smlouva dávala Velké Británii právo naprosto jasně.¹¹³ Výbor také nastiňuje, že by Velká Británie měla vyvinout diplomatický a ekonomický tlak na Turecko, čehož by mohla dosáhnout například zákazem veškeré ekonomické pomoci Turecku společně se státy Evropského společenství.¹¹⁴ V závěru zprávy výboru stojí, že „skutečná velikost národa se neměří vojenskou silou nebo hospodářskou mocí, ale spíše měřítkem spravedlnosti, čestnosti a lidskosti a Británie ve všech těchto ohledech na Kypru selhala.“¹¹⁵

Následující den se celá otázka projednávala v parlamentu a reakce jednotlivých politiků byly často k výboru kritické. Náměstek ministra zahraničí Roy Hattersley projevil lítost nad tím, jakým způsobem byla zpráva představena a jako reakci pronesl: „Výbor ignoroval důkazy prokazující, že vojenský zásah na Kypru by nebyl ani správný, ani možný. Zpráva nenabízí žádné důkazy o tom, že by výborem preferovaná strategie mezinárodní izolace Turecka podpořila řešení.“¹¹⁶ Člen konzervativní strany James Spicer zmínil, že zpráva je zcela neobjektivní, nezohledňuje problematiku pronásledování turecké menšiny na Kypru v letech 1960–1974 a dokonce navrhoval, aby takto zaujatý výbor byl rozpuštěn.¹¹⁷ Callaghan jako odpověď na zprávu výboru uvedl, že závěry poskytují matoucí odpovědi a nezohledňují nevypočitatelnost tureckého a řeckého jednání během krize.¹¹⁸ Reakce ministerstva zahraničí na zprávu výboru byla kritická především kvůli nepřínosným komentářům, které neřeší situaci na Kypru. Na závěr ještě ministerstvo zahraničí dodalo,

---

¹¹² Ibid., 24.

¹¹³ Ibid., 24.

¹¹⁴ Ibid., 24.

¹¹⁵ John Edward Burke, „*Britain and the Cyprus Crisis of 1974: Conflict, Colonialism and the Politics of Remembrance*“ 53.

¹¹⁶ Mr. Hattersley. HC Deb on Cyprus. 19.5.1976. Vol 911, Col 1400, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1976-05-19/debates/92cb2140-d5ce-45f5-a02f-81640f1adfad/Cyprus?highlight=cyprus#contribution-cf5c43be-1b7e-4d25-88d2-0d31e2a3ccad>, (staženo 18.4.2023).

¹¹⁷ Mr. Jim Spicer. HC Deb on Cyprus. 19.5.1976. Vol 911, Col 1401, <https://hansard.parliament.uk/Commons/1976-05-19/debates/92cb2140-d5ce-45f5-a02f-81640f1adfad/Cyprus?highlight=cyprus#contribution-cf5c43be-1b7e-4d25-88d2-0d31e2a3ccad>, (staženo 18.4.2023).

¹¹⁸ Simon Hoggart, „Callaghan was wrong on Cyprus“, 24.

že si nemyslí, že by britská vojenská intervence mohla zlepšit utrpení kyperských obyvatel.

119

5.3. Pohled britského tisku

Britský tisk měl na události na Kypru smíšené reakce, ale kritika se objevovala velmi často. Britský deník *The Guardian*, který pečlivě informoval o průběhu událostí na Kypru v roce 1974, vydal 22. července článek o tom, že Spojené národy nejsou schopné adekvátně reagovat na tureckou invazi a Britové v tom hrají velkou roli.¹²⁰ *The Guardian* také zveřejnil dopis editorovi, dle jehož autora měly Spojené národy přijít s rezolucí, která by dokázala pozitivně ovlivnit vývoj na Kypru, ale Britové pod vlivem Spojených států amerických selhali a důsledek jednání je patrný na výsledku turecké invaze.¹²¹

V roce 1984, tedy deset let po turecké invazi na Kypr, vydal *The Times* článek, který zhodnocuje kyperskou krizi a poskytuje kritické argumenty. Článek zpochybňuje například výrok Callaghana o úspěchu zachování demokratického režimu v Řecku, protože nestabilita režimu přetrvává jako zdroj obav pro západní svět a nezdá se, že by se situace zlepšovala.¹²² Zároveň vyjadřuje pochopení pro řecké obavy z možného tureckého útoku a také řeckou nelibost s NATO, které Řecku v průběhu krize neposkytlo dostatečnou pomoc.¹²³

The Times viní současně Spojené státy americké i Velkou Británii z rozdělení Kypru. Autor argumentuje tím, že Velká Británie měla stejné závazky jako Turecko dané garanční smlouvou a zároveň i možnost vojenské intervence díky svým základnám na Kypru.¹²⁴ Dalším bodem je i argument, že kdyby Velká Británie poskytla krytí řeckého vojenského konvoje ve chvíli, kdy o to řecká vláda zažádala, a ženevská jednání skončila nezdarem, mohla tak pohrozit Turkům, kteří by možná neintervenovali.¹²⁵ Velká Británie měla možnost dát Turecku jasné ultimátum po druhé ženevské konferenci a k turecké invazi

---

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ „The peacekeepers must win“, *The Guardian*, (22.7.1974), 12

<https://www.newspapers.com/image/259859833/?terms=cyprus&match=1> (staženo 20.4.2023).

¹²¹ Hugh Caradon, Letters to the editor, „Cyprus: The Britain’s UN failure“, *The Guardian*, (22.7.1974), 12

<https://www.newspapers.com/image/259859833/?terms=cyprus&match=1>, (staženo 20.4.2023).

¹²² „The shadow of the colonels“, *The Times*, (23.7.1984), 13,

<https://www.thetimes.co.uk/tto/archive/article/1984-07-23/13/1.html#start%3D1984-07-23%26end%3D1984-07-24%26terms%3Dcyprus%26back%3D/tto/archive/find/cyprus/w:1984-07-23%7E1984-07-24/1%26next%3D/tto/archive/frame/goto/cyprus/w:1984-07-23%7E1984-07-24/2> (staženo 21.4.2023).

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

nemuselo dojít. The Times napsaly: „Šlo o závažné a neodpuštitelné chyby z opomenutí, které přispěly k tomu, že svět nabyl dojmu, že se Británie stala bezzubým lvem neschopným kdykoli podniknout rozhodné kroky na odpor proti agresi.“¹²⁶ Jako protiklad tomuto tvrzení by se dala použít válka o Falklandy v roce 1982, která se odehrávala geograficky mnohem vzdáleněji, než byl Kypr, ale Velká Británie využila vojenskou sílu k řešení.¹²⁷ Hořká vzpomínka na situaci na Kypru v roce 1974 však přetrvává především mezi Kyperskými Řeky.

Situace je po deseti letech již téměř neřešitelná, Britové už nemohou použít svou vojenskou sílu proti turecké okupaci na severu, protože ji vlastně v roce 1974 schválili. Tím že Velká Británie společně se Spojenými státy nedaly Turecku jasně najevo, že jejich ekonomická a vojenská pomoc není bezpodmínečná, způsobily současnou situaci na Kypru.¹²⁸

The Financial Times vydalo v roce 1982 článek, který se zamýšlí nad britským dvojitým metrem v souvislosti s porovnáním odlišného přístupu Velké Británie ke Kypru a Falklandám. Zatímco v případě války o Falklandy Velká Británie neváhala vycestovat na tisíce kilometrů vzdálené ostrovy, v případě Kypru to neudělala, přestože měla na ostrovech vojenské základny a mezinárodní právo dokonce i povinnost zasáhnout.¹²⁹

Přestože velká část britského tisku se stavěla k situaci na Kypru kriticky, některé deníky byly méně kritické. Mezi ně patřil například Daily Express, který vydal článek s tvrzením, že „Britové nejsou vázáni žádnou smlouvou a neměli na Kypru nikdy zasahovat, protože Velká Británie se nesmí zaplést do boje mezi Řeky a Řeky.“¹³⁰

5.4. Konspirační teorie

Vzhledem ke kontroverzi tématu britského a amerického jednání na Kypru se tato otázka stala zdrojem několika konspiračních teorií. Většina těchto teorií se zaměřuje na britsko-americkou spolupráci sesadit kyperského prezidenta arcibiskupa Makariose. V této teorii hraje významnou roli Henry Kissinger, který se společně se CIA měl údajně pokusit o svržení kyperského prezidenta „Castra Středomoří“ a rozdělit ostrov mezi dva spojence

---

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Dominic Coyle, „A sacrifice to political expediency“, *Financial Times*, (1.6.1982), 5 <https://www.ft.com/todaynewspaper/archive>, (staženo 22.4.2023).

¹³⁰ „Sole Obligation“, *Daily Express*, (17.7.1974), 8 <https://www.express.co.uk/paper-archive>, (staženo 23.4.2023).

NATO Řecko a Turecko.¹³¹ Pojem „Castro Středomoří“ poukazuje na komunistickou Kubu pod vládou Fidela Castra a americký strach z podobného vývoje na Kypru. Podobné teorie jsou založené na předpokladu, že Spojené státy americké i Velká Británie o řeckém puči předem věděly. Dle informací je zřejmé, že Velká Británie i Spojené státy americké mohly předpokládat, že k podobnému puči na Kypru brzy dojde.¹³² Obdobně by se dalo předpokládat, že Britové mohli očekávat tureckou invazi, která následovala po řeckém puči.¹³³ K tomu, že by Britové měli informace, že k řeckému puči v červenci roku 1974 dojde, neexistuje dostatek důkazů z britských archivů.

Jedna z nejznámějších teorií je zkoumána v knize dvou amerických žurnalistů Brendana O'Malleya a Iana Craiga s názvem „The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and The Turkish Invasion“. Ve svém díle zmiňují, „že kyperská krize nebyla selháním americké diplomacie, ale záměrným spiknutím z období studené války s cílem rozdělit ostrov a zachránit přísně tajná špionážní a obranná zařízení před dvojitou hrozbou – komunistickým převzetím moci a britským stažením vojsk“.¹³⁴ Protiargumentem ale je, že Kissingerovi mnohem více záleželo na tom, zda zachová dobré vztahy s Tureckem a zda zůstane Kypr pod sférou západních mocností.¹³⁵ Vzhledem k tomu, že Sovětský svaz neprojevil iniciativu angažovat se na Kypru, pro Spojené státy nebylo až tak důležité budoucí uspořádání ostrova.¹³⁶

Dle Asmussena mají všechny tyto teorie za cíl svěst vinu konfliktu na viníka mimo Kypr, tedy především na Spojené státy a Velkou Británii. Kypr vykresluje jako nevinný ostrov, který se stal obětí mezinárodních mocností a odmítají, že samotní Kypřané nesou část viny na celé situaci.¹³⁷ Je nutné dodat, že žádná z konspiračních teorií nebyla archivními materiály potvrzena a velká část akademické obce je odsuzuje.¹³⁸

---

¹³¹ Jan Asmussen, „Conspiracy Theories and Cypriot History: The Comfort of Commonly Perceived Enemies“, *The Cyprus review Vol.23:2* (fall 2011): 132, <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=013a0a5d-2362-4c4a-a28e-4794f8ba5e18%40redis> (staženo 23.4.2023).

¹³² Ibid.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Brendan O'Malley a Ian Craig, „The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and The Turkish Invasion“, (London: I.B.Tauris, 1999) 105.

¹³⁵ Jan Asmussen, „Conspiracy Theories and Cypriot History: The Comfort of Commonly Perceived Enemies“ 141.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ibid., 142.

¹³⁸ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 2.

5.5. Shrnutí

Je patrné, že na problematiku britského jednání na Kypru existuje mnoho odlišných názorů. Ve svém pohledu nebyla jednotná ani britská vláda při znovuotevření tématu v roce 1976 ani britský tisk. Dalo by se říct, že hlavní představitel britského jednání James Callaghan zpětně hodnotí své rozhodnutí neinterventovat převážně kladně, stejně jako americký představitel Henry Kissinger. Ti, kteří rozhodnutí provedli, svých činů nelitují. James Callaghan viní Henryho Kissingera z toho, že se nedokázal plně podílet na řešení kyperské krize, byl zaměstnaný jinými událostmi a veškeré návrhy britské vojenské intervence v průběhu krize zavrhoval.¹³⁹ Henry Kissinger zase viní Jamese Callaghana z nedostatku zkušeností na Blízkém východě, z jeho vznětlivosti a tvrdohlavosti při jednání.¹⁴⁰

Britský tisk se stavěl spíše na kritickou stranu, ale nutno dodat, že kritika často přišla až s odstupem ve chvíli, kdy bylo jednodušší celou situaci hodnotit. Vzniklé konspirační teorie byly sice akademicky vyvráceny, ale tento narativ stále v některých kruzích přetrvává a je oblíbený mezi veřejností.

---

¹³⁹ James Callaghan, *Time and Chance*, 353.

¹⁴⁰ Jan Asmussen, *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*, 291.

Závěr

Konflikt na Kypru v roce 1974 byl pro Velkou Británii velmi komplikovaný. Britská vláda měla ztíženou situaci tím, že celý konflikt probíhal mezi státy NATO v průběhu studené války. Právě mezinárodní situace v roce 1974 hrála významnou roli v britském rozhodování. Britská vláda nakonec provedla konečné rozhodnutí do krize v roce 1974 vojensky neinterventovat a důsledky tohoto rozhodnutí jsou patrné na současné situaci na Kypru.

Mezi hlavní argumenty britské vlády patřilo, že vojenská intervence by nemusela být dostatečně účinná a mohla by způsobit eskalaci konfliktu mezi Řeckem a Tureckem. Podobná eskalace by mohla vést k řecko-turecké válce, která představovala největší hrozbu pro všechny zúčastněné strany. Nejzásadnější roli v britském rozhodování hrál postoj Spojených států amerických k celému konfliktu na Kypru. Přístup obou zemí se lišil především v tom, že měly naprosto odlišný vztah ke Kypru a rozdílnou strategii řešení konfliktu. Henry Kissinger odmítal veškeré pokusy britské vlády jednat o vojenské intervenci, a tím v podstatě britské vládě tuto alternativu znemožnil. Britská vláda se obávala, že v případě vojenské intervence bez souhlasu Spojených států amerických by mohlo dojít k situaci podobné Suezské krizi. Dobré vztahy se Spojenými státy byly pro britskou vládu klíčové, takže vojenská intervence bez souhlasu Spojených států nepřipadala v úvahu. Cílem Spojených států amerických na Kypru bylo udržet ostrov ve sféře západního vlivu, nedovolit Sovětskému svazu do konfliktu zasáhnout a zachovat mír v rámci států NATO. Nezávislost Kypru tak nebyla pro Spojené státy tolik zásadní a daleko významnější byla v té době nestabilní vnitropolitická situace způsobená aférou Watergate.

Na otázku, zda měla Velká Británie v roce 1974 vojensky intervenovat na Kypru, se odpovědi názorově liší. Britská ani americká vláda, které v roce 1974 rozhodly na Kypru vojensky neinterventovat, svých rozhodnutí nelitují. Přesto se často z řad britských poslanců objevovala ostrá kritika na jednání a rozhodnutí Jamese Callaghana na Kypru. Britský tisk byl také převážně kritický, například The Times deset let po konci kyperské krize vydaly článek, který britské rozhodnutí vojensky neinterventovat odsuzoval. Vzniklé konspirační teorie, které tvrdí, že Velká Británie a Spojené státy se podílely na svržení Makariose s cílem rozdělit ostrov mezi Řecko a Turecko, byly akademicky několikrát vyvráceny. Přesto se ale akademici neshodují ve svých názorech na tom, zda měla Velká

Británie vojensky intervenovat.

Na rozhodnutí Velké Británie na Kypru v roce 1974 vojensky neintervenovat je nutné nahlížet komplexně. Mezinárodní situace byla pro vojenskou intervenci na Kypru velmi nepříznivá, protože by způsobila konflikt v rámci států NATO. Na tento konflikt by mohl reagovat Sovětský svaz a Řecko by mohlo ztratit svůj status demokratické země. Vzhledem ke všem zmíněným argumentům britské vlády a k mezinárodní situaci v roce 1974 bylo pro britskou vládu lepší vojensky neintervenovat. Nejzásadnější roli v tomto rozhodnutí hrály Spojené státy americké, které vojenskou intervenci odmítly. Kdyby ale Spojené státy vojenskou intervenci schvalovaly, nebo dokonce podpořily, mohla se intervence jevit jako vhodné řešení.

Zvolená metodologie na základě modelu racionálního aktéra se ukázala jako vhodná metoda výzkumu britského jednání na Kypru. Model představuje jasnou a přehlednou strukturu, podle které rozhodující aktér postupuje a volí nejlepší alternativu. Podle stejné struktury se dá aktérovo rozhodnutí zkoumat a analyzovat. Daná struktura dodala práci přehlednost a návod, jak přesně při analýze postupovat a dojít k závěru.

Model předpokládá, že badatel při výzkumu zohlední všechny možné alternativy rozhodujícího aktéra, což vyžaduje podrobný výzkum primárních zdrojů. Z důvodu omezené kapacity bakalářské práce a omezeného přístupu k archivním materiálům bylo nutné cíl práce zaměřit pouze na jedno konkrétní alternativní řešení konfliktu. Model je založen na tom, že badatel má k dispozici všechny informace, které vedly aktéra k danému rozhodnutí. Velká část archivních materiálů k problematice britského jednání na Kypru byla sice zveřejněna, ale přesto zůstaly některé dokumenty nepřístupné veřejnosti, což neumožnilo přesnější analýzu. Problematický může být i předpoklad, že rozhodující aktér volí alternativu racionálně, protože předpoklad může vést k opomenutí jiných aspektů britského rozhodování.

Pro britskou vládu představovala alternativa vojenské intervence na Kypru příliš mnoho rizik, kterým se chtěla vyhnout. Práce potvrdila, že podle modelu racionálního aktéra Velká Británie jednala správně, tedy zvolila vhodnou alternativu, která v té době představovala řešení s nejlepším možným výsledkem. Kritika britského rozhodnutí často nezohledňuje veškeré aspekty britského jednání a mezinárodní situaci konfliktu na Kypru.

Summary

The 1974 Cyprus conflict was very complicated for the Great Britain. The British government had a difficult situation in that the whole conflict was between NATO countries during the Cold War. It was the international situation in 1974 that played a significant role in British decision-making. In the end, the British government made the final decision not to intervene militarily in the 1974 crisis and the consequences of this decision can be seen in the current situation in Cyprus.

Among the main arguments of the British government was that military intervention might not be effective enough and might cause an escalation of the conflict between Greece and Turkey. Such an escalation could lead to a Greco-Turkish war, which was the biggest threat to all parties involved. The United States' position on the whole Cyprus conflict played the most important role in British decision-making. The approach of the two countries differed primarily in having a completely different relationship with Cyprus and a different strategy for resolving the conflict. Henry Kissinger rejected all attempts by the British government to negotiate military intervention, thus essentially making this alternative impossible for the British government. The British government feared that a situation similar to the Suez Crisis could arise in the event of military intervention without the consent of the United States. Good relations with the United States were crucial to the British government, so military intervention without US approval was not considered to be an option. The goal of the United States in Cyprus was to keep the island within the Western sphere of influence, to not allow the Soviet Union to intervene in the conflict, and to maintain peace within the NATO nations. Thus, Cyprus' independence was not as crucial to the United States, and the unstable internal political situation caused by the Watergate affair was far more significant at the time.

On the question of whether the UK should have intervened militarily in Cyprus in 1974, the answers are divided. Neither the British nor the US governments, which decided not to intervene militarily in Cyprus in 1974, regret their decisions. Yet there has often been strong criticism from British Members of Parliament of James Callaghan's actions and decisions in Cyprus. The British press was also largely critical, for example The Times ran an article ten years after the end of the Cyprus crisis condemning the British decision not to intervene militarily. The conspiracy theories that emerged, which claimed that Britain and the United States were involved in the overthrow of Makarios in order to divide the island

between Greece and Turkey, have been repeatedly refuted academically. Nevertheless, academics disagree on whether the UK should have intervened militarily.

The Great Britain's decision not to intervene militarily in Cyprus in 1974 has to be seen in a complex manner. The international situation was very unfavourable for military intervention in Cyprus because it would have caused conflict within the NATO states. The Soviet Union could react to this conflict and Greece could lose its status as a democratic country. In view of all the above-mentioned arguments of the British government and the international situation in 1974, it was better for the British government not to intervene militarily. The United States of America played the most important role in this decision and refused to intervene militarily. However, if the United States had approved or even supported military intervention, intervention might have seemed an appropriate solution.

The chosen methodology, based on the rational actor model, proved to be an appropriate method for researching British actions in Cyprus. The model presents a clear and transparent structure for the decision-maker to follow and choose the best alternative. Following the same structure, the actor's decision can be examined and analysed. The given structure gave the thesis clarity and guidance on how exactly to proceed in the analysis and come to a conclusion.

The model assumes that the researcher considers all possible alternatives of the decision maker during the research, which requires detailed research on primary sources. Due to the limited capacity of the bachelor's thesis and limited access to archival materials, it was necessary to focus the thesis objective on only one specific alternative solution to the conflict. The model is based on the fact that the researcher has all the information that led the actor to a given decision. While much of the archival material on the issue of British actions in Cyprus has been published, some documents remained inaccessible to the public, which did not allow for a more accurate analysis. The assumption that the decision-maker chose the alternative rationally can also be problematic, as the assumption can lead to the omission of other aspects of British decision-making.

For the British government, the alternative of military intervention in Cyprus presented too many risks that it wished to avoid. The thesis confirmed that, according to the rational actor model, the UK acted correctly, choosing the appropriate alternative that represented the solution with the best possible outcome at the time. Criticism of the British decision often fails to consider all aspects of British action and the international situation of the

Cyprus conflict.

Bibliografie

Primární zdroje:

Documents on British Policy overseas

- 1) Mr. Goodison. Draft paper outlines British objectives towards Cyprus and the thinking behind HMG's policy. 16.8.1974. Foreign and Commonwealth Office, Hamilton K.A. a Salmon A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*. London: Taylor & Francis, 2006. 22–23.
- 2) Record of a meeting between British and American officials in Geneva 66. 12.8.1974. Hamilton, K.A a Salmon A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*. London: Taylor & Francis, 2006. 200–204.
- 3) Telegram 40, Callaghan britským zástupcům v zámoří: Guidance No. 96 [WSC 1/10]. 25.7.1974. Hamilton, K.A. a Salmon, A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*. London: Taylor & Francis, 2006. 123.
- 4) Telegram 67, Sir R. Hooper Callaghanovi. Atény, No. 430 [WSC 1/13]. 12.8.1974. Hamilton, K.A. a Salmon A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*. London: Taylor & Francis, 2006. 202.
- 5) Telegram 79, Callaghan Siru P. Ramsbothamovi, Washington. 15.8.1974. Hamilton, K.A. a Salmon A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*. London: Taylor & Francis, 2006. 251.
- 6) Telegram 267, Callaghan Siru R. Hooperovi. Atény, 15.8.1974. Hamilton. K.A. a Salmon, A.P. eds. *Documents on British Policy Overseas, Series III Volume V, The Southern Flank in Crisis, 1973-1976*, London: Taylor & Francis, 2006. 252.

The Nation Archives of the United Kingdom

- 1) Note by the Secretary of the Cabinet 129/178/2. 22.7.1974. Records of the Cabinet Office, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.
- 2) Report by the Commander of British Forces in the Middle East on the emergency situation in Cyprus 386/21. 15.7– 16.8.1974. The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

- 3) Report 386/21 CBFNE. War Office and Ministry of Defence: Headquarters Middle East and successors, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK. 54–55.
- 4) Telegram 9, Callaghan Kissingerovi. 191710Z. 19.7.1974. FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.
- 5) Telegram 256, Callaghan do Nikósie. 24.7.1974. FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.
- 6) Telegram 473, FCO 9/1904 Olver to FCO. 29.7.1974. FCO 9 Foreign Office, Central Department and Foreign and Commonwealth Office, Southern European Department, The National Archives of the United Kingdom, Kew Gardens, Surrey, UK.

Další primární zdroje

- 1) Callaghan, James. *Time and Chance*. Glasgow: William Collins, Sons & Co., 1987.
- 2) Kissinger, Henry. *Bouřlivé roky*. Praha: BB/art, 2004.
- 3) HC Deb on Cyprus. 19.5.1976. Vol 911. <https://hansard.parliament.uk/Commons/1976-05-19/debates/92cb2140-d5ce-45f5-a02f-81640f1adfad/Cyprus?highlight=cyprus#contribution-cf5c43be-1b7e-4d25-88d2-0d31e2a3ccad>, (staženo 18.4.2023).
- 4) Telegram O.LH13267 2130 z Londýna do Canberra. 10734, Ref. 152/2/3 Part 1, Barcode 583852. 22.7.1974. The National Archives of Australia.
- 5) Rezoluce OSN 353. The Security Council. 20.7.1974, <https://digitallibrary.un.org/record/93471> (staženo 20.3.2023).
- 6) Rezoluce OSN 354. The Security Council. 23.7.1974, <https://digitallibrary.un.org/record/93471> (staženo 20.3.2023).
- 7) Treaty of Guarantee 5475. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Greece and Turkey and Cyprus: Treaty of Guarantee. Nicosia, 16.8.1960, https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/CY%20GR%20TR_600816_Treaty%20of%20Guarantee.pdf (staženo 20.3.2023).

Sekundární zdroje:

Knihy

- 1) Allison, T. Graham. *Essence of decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. Boston: Little, Brown, 1971.
- 2) Asmussen, Jan. *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*. New York: I.B. Tauris, 2008.
- 3) Burke, John Edward. „*Britain and the Cyprus Crisis of 1974: Conflict, Colonialism and the Politics of Remembrance*“. Newcastle: School of History, Classics and Archaeology Newcastle University, 2015.
- 4) Cashman, Greg. *What causes war? An introduction to theories of international conflict*. New York: Lexington Books, 1993.
- 5) Kazamias, George. *From Pragmatism to Idealism to Failure: Britain in the Cyprus crisis of 1974*. London: Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, 2010.
- 6) Ker-Lindsay, James. „The Cyprus Problem“, in „*Frozen conflicts*“ in Europe, ed. Anton Bebler. Verlag Barbara Budrich, 2015. 19–34, <http://www.jstor.org/stable/j.ctvdf0bmg.4>, (staženo 2.2.2023).
- 7) Ker-Lindsay, James. *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, 2011. <https://ebookcentral-proquest-com.iepnomade-1.grenet.fr/lib/sciencespo-grenoble/detail.action?docID=689300>. (staženo 28.2.2023).
- 8) Koura, Jan. *Rozdělený ostrov: Studená válka a „kyperská otázka“ v letech 1960–1974*. Praha: Epoque, 2019.
- 9) O'Malley, Brendan a Craig, Ian. *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and The Turkish Invasion*, London: I.B.Tauris, 1999.

Odborné články

- 1) Asmussen, Jan. „Conspiracy Theories and Cypriot History: The Comfort of Commonly Perceived Enemies“. *The Cyprus review Vol.23:2* (fall 2011): 132. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=013a0a5d-2362-4c4a-a28e-4794f8ba5e18%40redis> (staženo 23.4.2023).
- 2) Levy S. Jack. „An introduction to prospect Theory“. *Political Psychology Vol 13*. no 2, (červen 1992): 171–186, <https://www.jstor-org.iepnomade-1.grenet.fr/stable/i292683> (staženo 25.1.2023).
- 3) Medlicott, William Norton. “The Gladstone Government and the Cyprus Convention, 1880-85.”. *The Journal of Modern History 12*, no. 2 (1940): 186–206, <http://www.jstor.org/stable/1874896> (staženo 21.2.2023).

- 4) Mintz, Alex a Sofrin, Amnon. „Decision Making Theories in Foreign Policy Analysis“. *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (26.10.2017): 1–16, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.405> (staženo 23.1.2023).
- 5) Van Wingen, John a Tillema, Herbert K. “British Military Intervention after World War II: Militance in a Second-Rank Power”, *Journal of Peace Research*, Vol. 17, no. 4, (1980) 291–303, <https://www-jstor-org.iepnomade-1.grenet.fr/stable/424467> (staženo 16.4.2023).

Neodborné články

- 1) Caradon, Hugh. Letters to the editor. „Cyprus: The Britain’s UN failure“. *The Guardian*. 22.7.1974, 12. <https://www.newspapers.com/image/259859833/?terms=cyprus&match=1>, (staženo 20.4.2023).
- 2) Coyle, Dominic. „A sacrifice to political expediency“. *Financial Times*. 1.6.1982, 5, <https://www.ft.com/todaynewspaper/archive>, (staženo 22.4.2023).
- 3) Hoggart, Simon. „Callaghan was wrong on Cyprus“. *The Guardian*. 20.5.1976, 24, <https://www.newspapers.com/image/259943786/?terms=cyprus&match=1>, (staženo 19.4.2023).
- 4) „Sole Obligation“. *Daily Express*. 17.7.1974, 8, <https://www.express.co.uk/paper-archive>, (staženo 23.4.2023).
- 5) „The peacekeepers must win“. *The Guardian*. 22.7.1974. 12, <https://www.newspapers.com/image/259859833/?terms=cyprus&match=1> (staženo 20.4.2023).
- 6) „The shadow of the colonels“. *The Times*. 23.7.1984, 13, <https://www.thetimes.co.uk/tto/archive/article/1984-07-23/13/1.html#start%3D1984-07-23%26end%3D1984-07-24%26terms%3Dcyprus%26back%3D/tto/archive/find/cyprus/w:1984-07-23%7E1984-07-24/1%26next%3D/tto/archive/frame/goto/cyprus/w:1984-07-23%7E1984-07-24/2> (staženo 21.4.2023).

Videa:

- 1) Constandinos, Andreas. „Cyprus Crisis of 1974: Conspiracy or Foreign Policy Failure?“ Youtube, 13.3.2011, <https://www.youtube.com/watch?v=iIW8DHyhWDo&t=1717s>, 12:23–13:40 (staženo 24.4.2023).